

GLOBALLASHUV SHAROITIDA RAHBAR KADRLARNING EMOTSIONAL INTELLEKTINI RIVOJLANTIRISH VA PSIXIK SALOMATLIK BOG’LIQLIGI

*Andijon davlat pedagogika instituti
pedagogika psixologiya kafedrasida
o’qituvchisi Obidova Irodaxon*

<https://doi.org/10.5281/zenodo.19425906>

Annotatsiya; Globallashuv jarayonlari zamonaviy boshqaruv tizimida rahbar kadrlar zimmasiga yangi va murakkab vazifalarni yuklamoqda. Bunday sharoitda rahbarlarning nafaqat professional bilim va ko’nikmalari, balki ularning emotsional intellekti ham muhim ahamiyat kasb etadi. Emotsional intellekt rahbarning o’z hissiyotlarini anglash, ularni boshqarish, boshqalar hissiyotlarini to’g’ri idrok etish va samarali ijtimoiy munosabatlarni shakllantirish qobiliyatini ifodalaydi. Globallashuv sharoitida rahbar kadrlarning emotsional intellektini rivojlantirish jarayoni hamda uning psixik salomatlik bilan o’zaro bog’liqligi ilmiy-nazariy jihatdan tahlil qilinadi. Shuningdek, rahbarlarning emotsional barqarorligi, stressga chidamliligi va sog’lom psixologik muhitni shakllantirishdagi roli yoritiladi.

Kalit so’zlar: globallashuv, rahbar kadrlar, emotsional intellekt, psixik salomatlik, boshqaruv samaradorligi, stressga chidamlilik, emotsional barqarorlik, ijtimoiy-psixologik muhit, liderlik kompetensiyalari, shaxsiy rivojlanish.

Аннотация; Процессы глобализации возлагают на руководящие кадры современной системы управления новые и более сложные задачи. В таких условиях важное значение приобретают не только профессиональные знания и навыки руководителей, но и их эмоциональный интеллект. Эмоциональный интеллект отражает способность руководителя осознавать собственные эмоции, управлять ими, правильно воспринимать эмоции других людей и формировать эффективные социальные взаимоотношения. В данной работе с научно-теоретической точки зрения анализируется процесс развития эмоционального интеллекта руководящих кадров в условиях глобализации, а также его взаимосвязь с психическим здоровьем. Кроме того, освещается роль эмоциональной устойчивости руководителей, их стрессоустойчивости и значимость формирования здоровой психологической среды.

Ключевые слова: глобализация, руководящие кадры, эмоциональный интеллект, психическое здоровье, эффективность управления, стрессоустойчивость, эмоциональная устойчивость, социально-психологическая среда, лидерские компетенции, личностное развитие.

Abstract; Globalization processes impose new and complex responsibilities on managerial personnel within modern management systems. Under such conditions, not only the professional knowledge and skills of leaders are important, but also their emotional intelligence. Emotional intelligence reflects a leader’s ability to recognize and understand their own emotions, regulate them, accurately perceive the emotions of others, and build effective social relationships. This article provides a scientific and theoretical analysis of the development of emotional intelligence among managerial personnel in the context of globalization, as well as its relationship with mental health. In addition, the role of leaders’ emotional stability, stress resistance, and their contribution to creating a healthy psychological environment are highlighted.

Keywords: globalization, managerial personnel, emotional intelligence, mental health, management effectiveness, stress resistance, emotional stability, socio-psychological environment, leadership competencies, personal development.

Kirish

Hozirgi globallashuv jarayonlari jamiyatning barcha sohalariga, xususan, boshqaruv tizimiga ham sezilarli ta’sir ko’rsatmoqda. Iqtisodiy, ijtimoiy va texnologik o’zgarishlarning jadallashuvi rahbar kadrlar oldiga yangi talab va vazifalarni qo’ymoqda. Bunday sharoitda rahbarlarning nafaqat professional bilimlari va boshqaruv tajribasi, balki ularning shaxsiy psixologik xususiyatlari, emotsional barqarorligi hamda insonlar bilan samarali muloqot o’rnatish qobiliyati muhim ahamiyat kasb etadi. Ayniqsa, emotsional intellekt rahbarlik faoliyatining samaradorligini ta’minlovchi muhim omillardan biri sifatida e’tirof etilmoqda. Emotsional intellekt tushunchasi shaxsning o’z hissiyotlarini anglash, ularni boshqarish, boshqalar hissiyotlarini tushunish hamda ijtimoiy munosabatlarda ulardan samarali foydalanish qobiliyatini ifodalaydi. Rahbarlik faoliyatida bu ko’nikmalar jamoa bilan samarali ishlash, nizolarni konstruktiv hal qilish, motivatsiyani oshirish va sog’lom psixologik muhitni shakllantirishda muhim rol o’ynaydi. Shu bilan birga, rahbarlarning emotsional intellekti ularning psixik salomatligi bilan ham chambarchas bog’liqdir. Zamonaviy tadqiqotlar shuni ko’rsatadiki, yuqori darajadagi emotsional intellekt rahbarlarga stressli vaziyatlarni samarali boshqarish, emotsional zo’riqishlarni kamaytirish hamda psixologik barqarorlikni saqlash imkonini beradi. Natijada nafaqat rahbarning shaxsiy psixik salomatligi mustahkamlanadi, balki tashkilot ichida ham ijobiy ijtimoiy-psixologik muhit shakllanadi. Aksincha, emotsional intellekt yetarli darajada rivojlanmagan rahbarlarda stress, professional charchoq va kommunikativ muammolar ko’proq kuzatilishi mumkin.

Asosiy qism

Globalashuv jarayonlari boshqaruv tizimining mazmuni va shakliga sezilarli ta’sir ko’rsatib, rahbar kadrlarning faoliyatida yangi kompetensiyalarni talab etmoqda. Zamonaviy tashkilotlarda rahbarlar nafaqat strategik qarorlar qabul qiluvchi shaxs, balki jamoa a’zolari o’rtasidagi ijtimoiy-psixologik muhitni boshqaruvchi yetakchi sifatida ham namoyon bo’ladi. Shu sababli rahbar kadrlarning emotsional intellekti boshqaruv samaradorligini belgilovchi muhim omillardan biri sifatida qaralmoqda. Emotsional intellekt tushunchasi psixologiya fanida [1] shaxsning o’z hissiyotlarini anglash, ularni boshqarish, boshqalar hissiyotlarini tushunish va ular bilan samarali ijtimoiy munosabatlar o’rnatish qobiliyati sifatida talqin qilinadi. Rahbarlik faoliyatida ushbu qobiliyatlar jamoa bilan samarali muloqot qilish, xodimlarni rag’batlantirish, nizoli vaziyatlarni muvozanatli hal qilish hamda tashkilotda sog’lom psixologik muhitni shakllantirishda muhim rol o’ynaydi. Rahbar kadrlarning emotsional intellekti ularning psixik salomatligi bilan ham uzviy bog’liqdir. Psixik salomatlik shaxsning ruhiy barqarorligi, stressga chidamliligi, emotsional muvozanati va hayotiy vaziyatlarga moslasha olish qobiliyatini o’z ichiga oladi. Boshqaruv faoliyatida doimiy ravishda mas’uliyatli qarorlar qabul qilish, jamoani boshqarish va turli stressli vaziyatlarga duch kelish rahbarlardan yuqori darajadagi psixologik barqarorlikni talab qiladi. Tadqiqotlar shuni ko’rsatadiki, emotsional intellekti rivojlangan rahbarlar o’z hissiyotlarini nazorat qilish, salbiy emotsiyalarni konstruktiv yo’naltirish hamda stressli vaziyatlarda muvozanatni saqlash qobiliyatiga ega bo’ladi. Bu esa ularning psixik salomatligini mustahkamlash bilan birga boshqaruv jarayonida samaradorlikni ham oshiradi. Bundan tashqari, emotsional intellekt rahbarlarga jamoa a’zolarining hissiy holatini tushunish, ularni qo’llab-quvvatlash va ijobiy ish muhitini yaratish imkonini beradi. Globalashuv sharoitida tashkilotlar faoliyatining murakkablashuvi [2] rahbarlardan yangi psixologik yondashuvlarni qo’llashni talab etmoqda. Shu nuqtai nazardan, rahbar kadrlarning emotsional intellektini rivojlantirishga qaratilgan treninglar,

psixologik trening dasturlari hamda kommunikativ ko‘nikmalarni shakllantirishga yo‘naltirilgan metodlar muhim ahamiyat kasb etadi. Bunday dasturlar rahbarlarning o‘zini anglash darajasini oshirish, emotsiyalarni boshqarish ko‘nikmalarini rivojlantirish hamda stressni samarali boshqarish imkonini yaratadi. Shuningdek, emotsional intellektning rivojlanishi rahbarlarning shaxsiy va kasbiy rivojlanishiga ham ijobiy ta’sir ko‘rsatadi. Bu jarayon rahbarlarning liderlik salohiyatini mustahkamlash, jamoa bilan samarali hamkorlikni yo‘lga qo‘yish va tashkilot faoliyatida barqaror natijalarga erishishda muhim omil hisoblanadi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, globallashuv sharoitida rahbar kadrlarning emotsional intellekti ularning boshqaruv faoliyati samaradorligini belgilovchi muhim psixologik omillardan biridir. Emotsional intellekt rahbarlarning o‘z hissiyotlarini anglash va boshqarish, boshqalar hissiyotlarini to‘g‘ri idrok etish hamda samarali ijtimoiy munosabatlarni shakllantirish imkonini beradi. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, emotsional intellektning rivojlanishi rahbarlarning psixik salomatligini mustahkamlash, stressga chidamliligini oshirish va emotsional [3] barqarorligini ta’minlashda muhim ahamiyat kasb etadi. Bu esa o‘z navbatida tashkilotda sog‘lom ijtimoiy-psixologik muhitni shakllantirish hamda boshqaruv jarayonining samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. Shu sababli zamonaviy boshqaruv tizimida rahbar kadrlarning emotsional intellektini rivojlantirishga alohida e’tibor qaratish, psixologik treninglar va rivojlantiruvchi dasturlarni joriy etish muhim hisoblanadi. Bu nafaqat rahbarlarning shaxsiy va kasbiy rivojlanishiga, balki tashkilot faoliyatining barqarorligi va samaradorligiga ham ijobiy ta’sir ko‘rsatadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Goleman, D. (1995). *Emotional Intelligence: Why It Can Matter More Than IQ*. New York: Bantam Books.
2. Mayer, J. D., Salovey, P., & Caruso, D. R. (2004). *Emotional Intelligence: Theory, Findings, and Implications*. *Psychological Inquiry*, 15(3), 197–215.
3. Bar-On, R. (2006). *The Bar-On Model of Emotional-Social Intelligence*. *Psicothema*, 18, 13–25.
4. Karimova, V. M. (2012). *Ijtimoiy psixologiya*. Toshkent: O‘qituvchi nashriyoti.
5. Shoumarov, G‘. B. (2010). *Boshqaruv psixologiyasi*. Toshkent: Fan nashriyoti.